

Куцереї Н.І.

*викладач кафедри філології Дніпровського державного аграрно-економічного
університету, nataliakutserei@gmail.com*

Україна, Дніпро

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У НЕМОВНИХ ВИШАХ

У статті розглянуто інтерактивні технології навчання як ефективний метод підвищення продуктивності навчального процесу та визначено переваги застосування інтерактивних технологій на заняттях з англійської мови у немовних вишах. Автор аналізує теоретичні та практичні наробки вітчизняних та зарубіжних науковців; надає визначення поняттю «інтерактивні технології»; визначає метод круглого столу, мозковий штурм, рольові ігри, метод проектів як найефективніші технології, що допомагають створювати прийнятні умови для опанування навичок володіння мовою, підвищують мотивацію до навчання; ці методи забезпечують формування комунікативної компетенції студентів, готових активно інтегруватися в міжнародний освітній і виробничий простір.

Ключові слова: інтерактивні технології, немовний виш, мозковий штурм, круглий стіл, дискусія, рольова гра, метод проектів.

Постановка проблеми. Розвиток і вдосконалення системи вищої освіти в Україні ставить певні вимоги перед викладачами усіх дисциплін. Викладачам іноземних мов відводиться в цьому процесі не останнє місце. Україна визначає вищу освіту як двигун соціальних трансформацій, англійську мову як ключову компетенцію в умовах глобалізації економіки, інструмент міжнародного спілкування, засіб приєднання до європейського освітнього, наукового та професійного простору, умовою ефективної інтеграції та фактором економічного зростання країни [1, с. 1]. Для того, щоб задовольнити сучасні вимоги до рівня володіння іноземною мовою випускниками вишів, викладачі мають шукати нові дієві методи викладання предмету, щоб спонукати,

мотивувати студентів до вивчення мови, полегшити процеси опанування навичками говоріння, аудіювання, письма і читання, формувати не лише мовну, а і комунікативну компетентність; особливо це стосується студентів негуманітарних спеціальностей, які часто мають слабку попередню базу, не мають мотивації вивчати англійську мову, мають певні труднощі в опануванні іноземною мовою. Вирішенню зазначених завдань значно сприяє запровадження інтерактивних технологій навчання. Слово «інтерактив» походить з англійської від слів «inter» – «взаємний» та «act» – діяти. Інтерактивне навчання є такою організацією навчального процесу, коли майже всі учасники залучаються до роботи і до процесу пізнання. Суть такого навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учасників [2, с. 7].

Вітчизняні і зарубіжні вчені приділяли багато уваги вивченню теоретичних аспектів сутності інтерактивних технологій (І. Абрамова, Г. Коберник, В. Лозова, А. Мартинець, М. Скрипник, А. Смолкін); особливостям практичного застосування інтерактивних технологій для підвищення ефективності навчального процесу (О. Комар, Т. Кравченко, С. Кенневелл, В. Мельник, Р. Мерри, Дж. Мойлес, Л. Пироженко, О. Пометун, Т. Сердюк, А. Терещук); запровадженню інтерактивних технологій у навчальний процес вишів (В. Беспалько, Л. Новікова, А. Панченков, Т. Ремех, О. Саган, О. Січкарук, О. Стрибна, І. Тягай). Більшість дослідників погоджуються, що використання усіх видів інтерактивних технологій на заняттях у закладах освіти дають позитивний результат, підвищують продуктивність навчального процесу і позитивно впливають на результати навчання [2 – 5]. Аналіз наукових наробків свідчить про широкий спектр пошуку з питань вивчення інтерактивних технологій, разом з тим аспекти застосування цих технологій на заняттях з іноземних мов у закладах вищої освіти потребують подальшого вивчення.

Мета роботи – розглянути особливості інтерактивних технологій, визначити переваги їх застосування на заняттях з англійської мови у немовних вишах.

Виклад основного матеріалу. В традиційній моделі навчання єдиним доступним для студента інтерактивним ресурсом є викладач. Інші ресурси – дошка, ручка / папір, книги, наочність, аудіо / відео ресурси – лише полегшують спілкування і вимагають високого ступеня втручання викладача. Інтерактивне ж навчання побудовано на взаємодії студента з навчальним оточенням; це таке навчання, що ми розуміємо як спільний процес пізнання, де знання здобуваються в спільній діяльності через діалог, полілог, і не тільки студента з викладачем, а і студента зі студентом. Якісна взаємодія викладача і студента, студентів один з одним є важливими елементами ефективного навчання. Інтерактивне навчання – навчальний процес, що ґрунтується на принципах гуманізації, демократизації, диференціації та індивідуалізації, становить соціально мотивоване партнерство, центром уваги якого є не процес викладання, а організована співпраця рівноправних особистостей на рівні суб'єкт-суб'єктної взаємодії [6, с. 15]. Удосконалення і підвищення рівня якості освіти є найважливішою проблемою, яка обумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини. Отже, впровадження інтерактивних методів роботи є неминучим та необхідним [7, с. 286].

До числа інтерактивних видів роботи на заняттях зі студентами сучасні педагоги відносять такі, як мозковий штурм, круглі столи (дискусії, дебати, тощо), рольові ігри, метод проектів, творчі завдання, заняття-тренінги, роботу в невеликих групах, парах, трійках, метод «Карусель», метод «Броунівський рух», метод «Акваріум» та інші. Всі ці методи спрямовані на формування мовної, мовленнєвої і комунікативної компетентностей, мотивацію студентів-нефілологів вивчати іноземну мову, полегшення процесу здобуття знань, умінь і навичок. Викладач обирає найефективніші технології, враховуючи мету, що він ставить перед собою, особливості групи, тему і тип заняття.

Метод мозкового штурму було створено співробітником американського рекламного агентства Алексом Осборном в 1941 році для оперативного вирішення проблем. Цей метод базується на стимулюванні творчості і активності людей для генерації ідей. Суть методу полягає в тому, що в ході

обговорення створюється якомога більше ідей, без обмежень, навіть нереальні, фантастичні, нестандартні, їх можна і треба поєднувати і покращувати, ці ідеї не можна оцінювати чи критикувати. Мозковий штурм забезпечує комунікативну спрямованість навчання, цей метод сприяє реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання, він дає можливість розвивати і вдосконалювати мовленнєву діяльність студентів [8, с. 25-27]. Мозковий штурм проходить в три етапи: визначення проблеми, генерація ідей, систематизація та узагальнення і як результат – прийняття рішень. На заняттях з іноземної мови цей метод використовують для закріплення отриманих знань, умінь, навичок, оскільки ця технологія є елементом узагальнення отриманої інформації; ця методика вимагає застосування англійської мови в умовах, наближених до реальних, сприяє впровадженню комунікативного навчання; студенти навчаються говорити те, про що вони думають, висловлювати власні ідеї настільки добре, наскільки дозволяє їм їх рівень володіння мовою (що іноді дуже важко для студентів-нефілологів) і сприяє комплексному розвитку творчих та креативних ідей; формує позитивні емоції, що є важливим аспектом для формування мотивації, інтерес, що з'явився в результаті роботи, підштовхує студентів до подальшого вивчення англійської мови і створює хорошу мовну базу; відбувається формування міжпредметних зв'язків. Метод мозкового штурму на заняттях з іноземної мови в немовних вишах є потенціалом розвитку творчих можливостей особистості, що дозволяє розвивати мислення, комунікативні вміння і комунікативну компетентність в цілому.

Круглий стіл – це такий метод навчання, форма пізнавальної діяльності, що дає змогу закріпити отримані знання, засвоїти нову інформацію, формує навички вирішувати проблеми, навчає культурі проведення диспуту, дискусії. Разом з обміном інформацією у студентів виробляється вміння викладу думок, аргументування міркувань, обґрунтування рішень і відстоювання переконань.

При організації круглого столу важливо, щоб процес комунікації відбувався обличчям один до одного. Принцип круглого столу, саме як розташування учасників під час обговорення, призводить до зростання

активності учасників, збільшується кількість висловлених думок, з'являється можливість особистого залучення кожного студента в обговорення, підвищує мотивацію, включає у процес невербальні засоби спілкування, а саме жести, міміку, емоції, вираз обличчя, рухи. Викладач знаходиться серед студентів, є рівноправним членом групи, це створює менш формальні умови в порівнянні зі звичайним заняттям, де він сидить окремо від студентів. Так, спілкування членів групи один з одним стає інтенсивнішим і менш скутим, це сприяє розвитку порозуміння між студентами та педагогами. Основну частину круглого столу на будь-яку тематику становить дискусія. **Дискусія** – публічне обговорення будь-якого суперечливого питання чи проблеми. Дві найважливіші характеристики дискусії: публічність, тобто наявність аудиторії, та аргументованість. В процесі обговорення дискусійної проблеми кожна сторона опонує думку співрозмовника і аргументує свою позицію. Організація дискусії в навчальному процесі ставить перед собою пізнавальні та комунікативні навчальні цілі. Мета проведення дискусії – навчання, тренінг, стимулювання творчості, вміння надавати аргументи, вміння сприймати погляди співрозмовника. На заняттях з англійської мови у студентів немовних спеціальностей дискусія дозволяє вдосконалювати методи і прийоми з розвитку мовленнєвих, мовних умінь і навичок, додаючи в них елементи діалогу і полілогу, створювати нові методи і форми занять. Наявність елемента змагання стимулює творчу, пошукову діяльність, гарантує ретельне опрацювання матеріалу, що вивчається. Крім того, дискусія сприяє розвитку толерантності, вмінню працювати в колективі, прислухатися до думки іншої людини, вмінню самостійно приймати відповідальні рішення, швидко орієнтуватися в складній ситуації. Одне з головних завдань дискусії – не тільки всебічне і глибоке вирішення проблеми, а і спонукання учасників замислитися над нею, тим самим здійснити перегляд своїх переконань і уявлень, визначити свою позицію, навчитися аргументовано відстоювати власну точку зору, в той же час усвідомлювати право інших мати свій погляд на обговорювану тему [9, с. 6].

Рольова гра як форма організації навчального процесу дозволяє вийти за межі традиційного практичного заняття з іноземної мови, розширює можливості як викладача, так і студентів, стимулює їх до спілкування, до діалогу іноземною мовою, дозволяє кожному студентові випробувати реалії іншомовного спілкування. Рольова гра – імпровізоване розігрування заданої ситуації [10, с.93]. Такий вид діяльності має ряд переваг: в рольовій грі досягається вищий рівень спілкування, ніж у традиційному навчанні; це колективна діяльність, що передбачає активну участь всіх членів групи; виконання різноманітних типів завдань дає конкретний результат, завдяки цьому у студентів виникає почуття задоволення спільними діями і бажання вирішувати нові завдання.

Рольові ігри в процесі навчання іноземної мови у немовному закладі вищої освіти сприяють моделюванню природного іншомовного спілкування, що є необхідним для розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Вони будуються на принципах колективної роботи, максимального залучення кожного учасника і необмеженої перспективи для творчої діяльності. В процесі рольової гри формується розуміння приналежності учасників гри до колективу. Також розвивається логічне і критичне мислення, мовлення, мовленнєвий етикет, спроможність пошуку відповідей на питання, що поставлені перед студентами. Використання рольової гри на заняттях з іноземної мови підвищує ефективність навчального процесу, допомагає зберігати інтерес студентів до вивчення мови на всіх етапах навчання, що особливо важливо в немовному виші. Рольова гра мотивує, тому що містить елементи гри і має кілька варіантів розв'язки. Крім того, студенти бачать можливість застосування ситуацій, що розігруються, в реальному житті, що не може дати виключно механічне тренування вживання лексики і граматичних структур. Під час рольової гри відбувається емоційний підйом, це позитивно впливає на якість процесу навчання.

Метод проектів, розроблений на засадах прагматичної педагогіки Дьюї, є дуже актуальним і на сьогодні. Метод проектів – система навчання, в якій студенти набувають знань і умінь у процесі планування й виконання практичних завдань-проектів [11, с. 79]. Під проектом розуміємо завдання, що студент

отримує наприкінці певної теми. Виконання такого завдання дає студентові змогу зрозуміти, що іноземна мова – це засіб спілкування, а не мета навчання. В процесі підготовки і представлення проекту складається реальна ситуація діяльності, що направлена на отримання результату; щоб досягти цього результату студенти мають мислити самостійно, вирішувати проблеми, що виникають під час роботи, залучаючи для цієї мети свої знання з різних областей, вміти спрогнозувати результати і наслідки варіантів прийнятих рішень, вміти встановити причинно-наслідкові зв'язки. Застосування методу проектів на заняттях з англійської мови у немовному виші створює такі умови, що спілкування стає необхідним, студент вчиться говорити не тільки для хорошої оцінки, а тому, що комунікація виявляється його потребою для реалізації цілей роботи; крім того цей метод дозволяє формувати у студентів почуття відповідальності за кінцевий результат, тренує навички роботи в команді, формує якості, необхідні для професійної діяльності.

Варто зазначити те, що повинно об'єднувати всі вищезазначені методи і технології – а саме системність і комплексність їх використання на заняттях з іноземної мови. Лише наявність певної системи застосування інтерактивних методів у комплексі для розвитку іншомовної комунікативної компетентності на всіх етапах вивчення мови, а не одноразове застосування будь-якого методу чи технології, сприяє досягненню значних результатів.

Висновки. Отже, в процесі навчання студентів іноземної мови в немовному закладі вищої освіти з використанням інтерактивних методів створюються прийнятні умови для опанування умінь і навичок володіння мовою, підвищується мотивація до вивчення іноземної мови, навчальний процес стає цікавішим, студенти почуваються вільнішими і впевненішими, навчаються роботі в команді, розуміють важливість прислухатися один до одного, так забезпечується формування комунікативної компетентності студентів, що є важливою складовою професійної компетентності в цілому, майбутні спеціалісти стають готовими активно інтегруватися в міжнародний освітній і виробничий простір. Крім знання іноземної мови студент отримує можливість

розвивати свою особистість, формувати необхідні навички не тільки для професійної роботи, а й для повсякденного життя та спілкування з іншими людьми.

Література

1. Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти. Міністерство освіти і науки України. – 2019. – 12 с. Електронний ресурс. URL: <https://mon.gov.ua> > app > media > 2019-06-24-proekt-konts-angl-movi-1 (Дата звернення 29.04.2020)

2. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. / Пометун О.І., Пирожченко Л.В. За ред. О.І. Пометун – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

3. Комар О.А. Інтерактивна технологія в підготовці майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика: Монографія. / О.А. Комар – Умань: РВЦ «Софія», 2010. – 326с

4. Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09. – Кривий Ріг, 2010. – 20 с.

5. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів В.І. Лозова. – Харків : «РЦНІТ», ХДПУ, 2000. – 175 с.

6. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. / В. В. Ягоднікова. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 80 с.

7. Моїсеєнко Л.М. Використання інтерактивних освітніх технологій у вищій школі: постановка проблеми. / Л.М. Моїсеєнко // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону: Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції: В 2 т. – Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2012. Т.1 С. 283-287.

8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. / І. М. Дичківська – Київ: Академвидав, 2004. – 352 с.

9. Психологія і педагогіка. Особливості проведення навчальних дискусій: навч.-метод. посібник; за ред. О. І. Кадикало. – Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2013. – 20 с.

10. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид.стер. / Н.П. Волкова – К.: Академвидав, 2009. – 613 с.

11. Освітні технології: навч.-метод. посіб. [О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.]; за заг. ред. О.М. Пєхоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.

References

1. Kontseptualni zasady derzhavnoi polityky shchodo rozvytku anhliiskoi movy u sferi vyshchoi osvity. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. – 2019. – 12 с. Elektronnyi resurs. URL: <https://mon.gov.ua> > app > media > 2019-06-24-proekt-konts-angl-movi-1 (Data zvernennia 29.04.2020)

2. Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: Nauk.-metod. posibnyk. / Pometun O.I., Pyrozhchenko L.V. Za red. O.I. Pometun – K.: Vydavnytstvo A.S.K., 2004. – 192 s.

3. Komar O.A. Interaktyvna tekhnolohiia v pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly: teoriia i praktyka: Monohrafiia. / O.A. Komar – Uman: RVTs «Sofii», 2010. – 326s

4. Serdiuk T. V. Interaktyvni tekhnolohii navchannia suspilnykh dystsyplin yak zasib aktyvizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv I–II rivniv akredytatsii: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. Stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.09. – Kryvyi Rih, 2010. – 20 s.

5. Lozova V.I. Tsilisnyi pidkhid do formuvannia piznavalnoi aktyvnosti shkolariv V.I. Lozova. – Kharkiv : «RTsNIT», KhDPU, 2000. – 175 s.

6. Yahodnikova V. V. Interaktyvni formy i metody navchannia u vyshchyi shkoli: navch.-metod. posib. / V. V. Yahodnikova. — K.: DP «Vyd. dim «Personal», 2009. — 80 s.

7. Moisieienko L.M. Vykorystannia interaktyvnykh osvitnykh tekhnolohii u vyshchii shkoli: postanovka problemy. / L.M. Moisieienko // Aktualni problemy

ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku rehionu: Zbirnyk materialiv vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii: V 2 t. – Krasnoarmiisk: KII DonNTU, 2012. T.1 S. 283-287.

8. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii: navch. posibnyk. / I. M. Dychkivska – Kyiv: Akademvydav, 2004. – 352 c.

9. Psykholohiia i pedahohika. Osoblyvosti provedennia navchalnykh dyskusii: navch.-metod. posibnyk; za red. O. I. Kadykalo. – Lviv: LIBS UBS NBU, 2013. – 20 s.

10. Volkova N.P. Pedahohika: navch. posib. 3-tie vyd.ster. / N.P. Volkova – K.: Akademvydav, 2009. – 613 s.

11. Osvitni tekhnolohii: navch.-metod. posib. [O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in.]; za zah. red. O.M. Piekhoty. – K. : A.S.K., 2001. – 256 s.

Kutserei N.I.

*teacher of Philology Department of Dnipro State University of Agriculture
and Economics*

nataliakutserei@gmail.com

Ukraine, Dnipro

INTERACTIVE TECHNOLOGIES FOR TEACHING ENGLISH IN NON-LINGUISTIC HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

In the article interactive teaching technologies as an effective method of improving and intensifying educational process are described and the benefits of using interactive technologies at English language classes in non-linguistic higher educational establishments are stated. The author analyzes the theoretical and practical achievements of native and foreign scientists; defines the concept of "interactive technologies"; describes brainstorming, round table method, role-play method, project method as the most effective technologies which help to create appropriate conditions to master language skills, increase motivation to learn the language; these methods provide formation of communicative competence of students who become ready to actively integrate into the international educational and production environment.

Key words: interactive technologies, non-linguistic higher educational establishment, brainstorming, round table method, discussion, role-play method, project method.